

KÖNNIN TORNIKELLOT

Versio 03.02.2014.

Tämä dokumentti käsittelee Könnin kellontekijäsuvun valmistamia tornikelloja. Oheisiin taulukoihin on listattu tämän hetken tieto heidän signeerauksella olevista kelloista, valmistajan mukaisessa järjestyksessä. Lisäksi on mainittu Könnin sukuun kuuluvan Carl Oskar Glasbergin valmistamat tornikellot.

Toistaiseksi varhaisin tieto Könnin tornikellotyöstä on vuodelta 1818, jolloin Jac: Könni Ilmajoelta oli ”ylöslaittamassa” Kuopion tuomiokirkon ruotsalaista tornikelloa. Lasku työstä on päivätty 20. heinäkuuta 1818. Kirkon oma web-sivu mainitsee (2010) virheellisesti seuraavaa:

”Tornissa on kirkonkellojen lisäksi aikakello, joka hankinnasta tehtiin päätös 2.3.1812. Koneisto on vuodelta 1817 ja sen on valmistanut ilmajokelainen kelloseppämestari Isak Könni.”

”J. Könni”. Mahdollisesti kyseessä on Jaakko Juhonpoika Ala-Könnin (1774-1830).

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
1817	Eino	Kuopion tuomiokirkon tornikello. Toistaiseksi varhaisin tieto Könnin tornikellotyöstä on vuodelta 1817, jolloin ”J. Könni” Ilmajoelta oli ”ylöslaittamassa” Kuopion tuomiokirkon ruotsalaista tornikelloa. Sen ylimmässä tukiraudassa on merkintä: Kellon ylimmässä tukiraudassa on valmistajan merkintä: ” * Sund Anno 1817 No. 105. M.G ”. Valmistaja on siinä olevan merkinnän mukaan Matts Grusell / Stjärnsundista. Kello on edelleen taltioituna kirkon tornissa.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

Tästä Kuopion kellosta Könnit omaksuivat mm. vetomekanismin kevennysvaihteen, laakerien vastarullat, yksittäisen rellin pyörivät puolat, osoittimien pika-asetuksen jne. Näitä tekniikkoja Jaakko Könni sovelsi ensimmäiseen valmistamaansa tornikelloon; Valtioneuvoston tornikelloon 4 vuotta myöhemmin. Könnit myös kunnostivat ja huolsivat käytössä olevia tornikelloja.

Jaakko Juhonpoika Ala-Könnin (1774-1830) valmistamat tornikellot

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
1822	1.	Valtioneuvoston tornikello Helsingissä. Edelleen käytössä.
182-	2.	Ei ole tiedossa. Muutamat lähteet mainitsevat Hämeenlinnan.
1827	3.	Tammisaaren kirkon tornikello. Taltioituna Raseporin museoon.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

Juha Jaakonpoika Ala-Könnin (1798-1865) valmistamat tornikellot

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
-	(1)	Ei ole tiedossa. Ks. edellä, isänsä valmistama tornikello ?
-	(2)	Ei ole tiedossa. Ks. edellä, isänsä valmistama tornikello ?
-	(3)	Ei ole tiedossa. Ks. edellä, isänsä valmistama tornikello ?
1830-luku	(4)	Ei ole tiedossa. Viipurin lähelle mainitsee Könnin sukukirja. ¹ Könnin sukukirja ja Helsingfors Morgonblad mainitsevat Ala-Könnin mestarin toimittaneen tornikellon Viipurin lähelle. Tämä on todennäköisesti Monrepos kello. Asiaa tukee vanhat valokuvat kellotaulusta ja osoittimesta.
1835	5.	Tampereen vanhankirkon tornikello. Edelleen käytössä.
1838	6.	Vuojoen kartanon tornikello. Odottanut huoltoa jo usean vuoden ajan.
1841	7.	Haminan raatihuoneen tornikello. Edelleen käytössä.
1841	8.	Fiskarsin ruukintehtaan tornikello. Kello on huollettu 2012 ja on edelleen käytössä.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

¹Toistaiseksi ei ole tiedossa mihin tornikello on valmistettu. Viipurin läheisyydessä on ollut runsaasti kartnoita, joihin Könni on voinut valmistaa mainitun tornikellon. Helsingissä ilmestynyt päivälehti mainitsee 1841 seuraavaa:

”Han har förfärdikat ett nytt fickur och fem tornure, nemligen: 1 till någon privat i eller närä Wiborgs stad, 1 till Tammerfors, Wuojoki, Fredrikshamns stad, osv ...

Lähde: Helsingfors Morgonblad 04.10.1841.

Ala-Könnin tilan uusi isäntä Erik Alfred Malmbergille (1837-1917) Ilmajoelta on kaupannut lehti-ilmoituksella tornikelloa vuonna 1904. On vain arvailun varassa mistä tornikellosta tässä on ollut kyse. Mahdollisesti kyseessä on Könniltä keskeneräiseksi jäänyt tai jostain syystä toimittamatta jäänyt tornikello. Myös on mahdollista, että jossain tornikellotoimituksessa Ala-Könnille on jäänyt asiakkaan vanha tornikello.

Juho Yli-Könnin (1782-1855) valmistamat tornikellot

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
18--	1.	Ei ole tiedossa.
1841	(2).	Helsingin Tuomiokirkon tornikello (Nikolainkirkko). Suomen kellomuseossa taltioituna.
1841	3.	Kokkolan raatihuoneen tornikello. Edelleen käytössä
1845	4.	Oulun Tuomiokirkon tornikello. Edelleen käytössä.
1847	5.	Lappeenrannan raatihuoneen tornikello. Lappeenrannan museossa taltioituna.
1848	6.	Viipurin kellotornin tornikello. Ajoittain käytössä?
1853	7.	Porin raatihuoneen tornikello. Edelleen käytössä.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

Juho Juhonpoika Yli-Könnin (1814-1861) huoltama ja osittain uudelleen valmistama

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
1857	Eino	Kristiinankaupungin vanha tornikello, vuodelta 1779. Kellokoneiston ylimmässä tukiraudassa on stansattu merkintä "1857 UTEN RASTUPAN MUUTIN: JA PARANNIN JOHAN YLI-KÖNNI" Tästä merkinnästä päätellen tornikellon on huoltanut ja modifioinut Yli-Könnin ensimmäisen mestarin poika Juho Juhonpoika Yli-Könni (1814-1861). Hänen isänsä on tunnettu tornikellojen valmistaja joka valmisti ainakin seitsemän tornikelloa. Poika on hyvin oppinut tornikellojen valmistuksen ja kunnostuksen taidot, noudattaen suvun tornikellojen valmistuksen perinnettä. Mainittu muutos on tehty Kristiinankaupungin vanhan raatihuoneen purkamisen jälkeen.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

Carl Oskar Glasbergin (1821-1891) valmistamat tornikellot (koko tuotanto)

Vuosi	Nro.	Tornikellon sijainti
1852	1.	Hämeenlinnan Vanhankirkko. Ei ole käytössä mutta on edelleen asennuspaikallaan?
1856	2.	Nuutajarven lasitehtaan tornikello. Ei ole käytössä mutta on edelleen asennuspaikallaan.
1859	3.	Riilahden kartano (Rilax). Ei ole käytössä, mutta on edelleen asennuspaikallaan.
1861	4.	Törnävän (Östermyra) kartanossa. Odottaa huoltoa.
1861	5.	Vaasan hovioikeus. Kello on edelleen käytössä
1862	6.	Loviisan raatihuoneen tornikello. Huolletaan ja otetaan uudelleen käyttöön 2013.
1863	7.	Uudenkaupungin Uudenkirkon tornikello. Tornikello on edelleen käytössä.
1864	8.	Keski-Porin kirkon tornikello. Ei ole käytössä, mutta on edelleen asennuspaikallaan.
1876	9.	Tornion vanha kaupungintalo. Kello on edelleen paikallaan ja tiettävästi käytössä?
1876	10.	Orismalan kartano (Orisberg). Ei ole käytössä, mutta on edelleen asennuspaikallaan.
1877	11.	Isonkyrön kirkon tornikello. Tornikello on edelleen käytössä.
1889	12.	Uusikaarlepyyn kirkon tornikello. Tornikello on edelleen käytössä.

Lähde: Veikko Ahoniemi, 2010.

Lähteet

Ahoniemen vuosia kestänyt kenttätutkimukset

Kiitos

Kiitoksen ansaitsevat kaikki ne jotka toimillaan ovat edistäneet tämänkin dokumentin syntyä.

Palaute

Arvoisa lukija; mikäli olet huomannut edellä olevassa artikkelissa virheitä tai selviä puutteita toivon, että ystävällisesti otat yhteyttä suoraan allekirjoittaneelle tekstin edelleen kehittämiseksi.

Kiittäen yhteistyöstä

Veikko Ahoniemi
Kaivokselantie 8 D 36
SF-01610 Vantaa

040-547 6453